

Evaluatie- en selectierapport Kazerneterreinen te Ede

Archeologische begeleiding plangebied Kazerneterreinen (Prins Mauritskazerne, Elias Beeckmankazerne, Simon Stevinkazerne), gemeente Ede



Datum:	5 maart 2015
CIS-code:	64052
Projectcode:	EDKA
Rapporteur	Ivar Schute & Jobbe Wijnen
Versie	1
Goedkeuring senior-archeoloog (intern)	Ruurd Kok
Goedkeuring opdrachtgever	Datum: Handtekening:
Goedkeuring bevoegd gezag	Datum: Handtekening:

1 Inleiding

In opdracht van de gemeente Ede heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau een archeologische begeleiding uitgevoerd van een munitieruiming op de kazerneterreinen in Ede. In hoofdzaak bestonden de werkzaamheden uit het registreren en documenteren van archeologische resten die tijdens de graafwerkzaamheden voor de explosievenopsporing werden aangetroffen. Deze archeologische begeleiding vond plaats in deelgebieden die bij de uitvoering door T&A werden aangeduid met de letters A t/m G en zich over drie verschillende complexen bevonden. Selectie van deze zones heeft plaatsgevonden op basis van de archeologische verwachting (Peen, 2014). Het betreft de zones:

A-B-C Prins Maurits kazerne
D-F-G Elias Beeckman kazerne
E Simon Stevin kazerne

Speciale aandacht ging uit naar de resten van een vermeende schuilkelder in gebied D, Beeckman Kazerne. Daarnaast zijn door T&A enkele toevallsvondsten gemeld bij de archeoloog, uit gebieden die niet begeleid hoefden worden volgens het Programma van Eisen (Peen, 2014).

In deze evaluatie wordt een eerste overzicht gegeven van de resultaten van het veldonderzoek op basis van de technische uitwerking. De evaluatie heeft als doel de verdere uitwerking van de archeologische begeleiding te plannen en te (her)begroten. De vondsten en sporen worden beoordeeld op hun potentie voor het beantwoorden van de in het PvE gestelde vragen.

Op basis van deze beoordeling wordt een voorstel gedaan voor het detailniveau van de verdere uitwerking, welke vondsten door (eventueel) specialisten worden uitgewerkt en welke vondsten (eventueel) definitief worden verwijderd.

In het evaluatierapport wordt in principe een globaal antwoord op de vraagstelling opgenomen; niet alleen een indicatie of het mogelijk is de onderzoeksvragen te beantwoorden, maar ook alvast een eerste indruk te geven en in hoeverre dit afwijkt van de verwachting voorafgaand aan het onderzoek.

De evaluatiefase is ook het moment waarop voor het eerst nauwkeurig kan worden geschat hoeveel materiaal ter deponering zal worden aangeboden. De schatting van de hoeveelheid te deponeren materiaal dient aan het aangewezen depot te worden doorgegeven.

Op basis van dit evaluatie- en selectierapport neemt de gemeente Ede een beslissing.

Het veldwerk is uitgevoerd van november 2014 tot februari 2015. Contactpersoon voor de opdrachtgever was de gemeentelijk archeologe, mevr. drs. Charlotte Peen.

2 Werkzaamheden

Benaderingsputten (deelgebied A t/m G)

Ten behoeve van de munitiezuivering zijn door Van Heteren (civiel aannemer) / T&A (explosievenopsporingsbedrijf) een groot aantal kleinere benaderingsputten gegraven in het terrein van overwegend 1 x 1 m en 1,8 x 1,8 m in oppervlak (afhankelijk van gebruikte bakbreedte), met een wisselende diepte. Het exacte totaal aantal putten is nog niet berekend. Tien putten waren van (veel) grotere omvang en zijn als 'put' geregistreerd. De sporen op deze vlakken zijn gefotografeerd en ingemeten. Het machinaal afwerken van de sporen door de civiel aannemer is van nabij gevolgd en de vondsten zijn hierbij verzameld, zolang ze niet onder de Wet Wapens & Munitie vallen, en archeologische relevantie hebben. Daarnaast zijn in overleg met de gemeente drie proefsleuven aangelegd in deelgebied F (proefsleufnummer 6, 7 en 8; zie hieronder). Daarmee zijn in totaal 13 putnummers uitgedeeld.

In de 'kleinere' putten werden in de meeste gevallen geen grondsporen aangetroffen of waargenomen. In een enkel geval leverde deze benaderingsputten wel vondsten op. In die gevallen is het meetnummer van Van Heteren gebruikt als 'putnummer' (de nummers boven de 13). In de meeste gevallen zijn sporen als onderdeel van de sanering machinaal afgewerkt.

Proefsleuven 6, 7 en 8 (deelgebied F)

In deelgebied F van het plangebied zijn drie proefsleuven aangelegd (figuur 1). Deze proefsleuven zijn noordwest-zuidoost georiënteerd en liggen in de zuidoosthoek van het terrein. Dit is conform het puttenplan zoals in aanvulling op het PvE is opgesteld. In alle proefsleuven is een vlak aangelegd in de top van natuurlijke bodem, dus onder de bouwvoor of eventuele ophogingslagen. In de praktijk was dit op ongeveer 50 cm –Mv. Op vlak 1 is in totaal 172 m² aangelegd en op het tweede vlak 45m² (tabel 1).

Van alle proefsleuven is een lengteprofiel gedocumenteerd (zuidwestelijk profiel) door om de tien meter een profielkolom van 1 m breedte te tekenen, dus in totaal 12 profielkolommen. Deze profielen zijn gefotografeerd en in Deborah2 ingevoerd. Met behulp van een Robotic Total Station (RTS) is de NAP vlakhoogte van deze profielen bepaald.

Behandeling van sporen en vondsten

Alle grondsporen zijn gefotografeerd, beschreven en met een RTS driedimensionaal ingemeten. Enkele sporen zijn bovendien gecoupeerd en in profiel getekend. Vanwege het waardestellende karakter van het onderzoek zijn de sporen niet afgewerkt.

Vondsten uit sporen zijn per spoor verzameld; er zijn geen aanleg- of stortvondsten gedaan. Wanneer sprake was van meerdere vullingen is het vondstmateriaal per vulling verzameld. Tijdens de aanleg van de sleuf is het vlak systematisch onderzocht met een metaaldetector. Bij het registreren en beschrijven van de grondsporen en vondsten is gebruik gemaakt van het computerprogramma Odile.

In deelgebied F zijn sporen in de proefsleuven 6-8 selectief gecoupeerd en afgewerkt – en dus deels behouden, maar daarna is heel deel gebied F door Roseboom Ede BV omgezet, tot waarschijnlijk 1 m diepte. Onder dat niveau zijn enkele dieper ingegraven sporen mogelijk nog intact.

'Schuilkelder' (deelgebied F, put 2)

De veronderstelde schuilkelder, strikt genomen net buiten deelgebied F (put 2) is vermoedelijk geen schuilkelder maar een (installatietechnisch?) bijgebouw van de legeringsgebouwen. Het werk is in eerste instantie stilgelegd in verband met een verdenking van spuitasbest. Bovendien komt een grote asbest rioolpijp in het gebouw uit, van ogenschijnlijk hetzelfde type als in de gebouwen zelf is gebruikt. Gezien de aanwezigheid van dit asbest zijn de werkzaamheden in overleg met de gemeente niet meer hervat en is de structuur dus maar deels gedocumenteerd.

3 Evaluatie sporen en structuren

Het doel van de in het PvE omschreven archeologische begeleiding was vierledig (Peen, 2014):

- 1) controleren (monitoren) dat belangrijke archeologische resten niet onnodig worden verstoord. M.a.w. dat benaderingswerkzaamheden zo non-destructief mogelijk worden uitgevoerd en zo min mogelijk reiken tot in het archeologische niveau (afhankelijk van onderzoeksdiepte verdacht gebied);
- 2) het in het PvE opgenomen verwachtingsmodel voor het opsporingsgebied toetsen en aanvullen;
- 3) de aard, datering, omvang en de inhoudelijke kwaliteit van eventueel aanwezige archeologische resten in het opsporingsgebied vaststellen (inventariseren);
- 4) indien archeologische resten door opsporingswerkzaamheden dreigen te worden vernietigd deze veiligstellen en hiervan de gegevens documenteren (opgraven), zodat informatie wordt behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden.

Om de hierbij behorende onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden dient een selectie te worden gemaakt van de aangetroffen sporen en vondsten. Hiertoe worden de sporen, structuren en vondsten kort geëvalueerd (op basis van de technische uitwerking). Daarbij wordt een voorstel gedaan voor de verdere uitwerking en analyse.

3.1 Evaluatie en selectie sporen en structuren

Benaderingsputten

In totaal zijn 47 spoornummers uitgedeeld, hiervan 37 bij de benaderingsputten (S1 t/m S23 en S34 t/m S47). De sporen zijn allen te dateren als uit de moderne tijd en vrijwel altijd de kazernetijd (1900-2010) en een groot deel daarbinnen uit de Tweede Wereldoorlog.

Aard spoor	Aantal
Kuil	21
Mangat	2
Rioolbuis	4
Ploegspoor	1
Greppel/sloot	3
Paalspoor	1
Onduidelijk	5
Totaal	37

Tabel 1. Bij de benadering aangetroffen sporen.

Van deze sporen hebben alleen spoor 5 en 13 een archeologische relevantie. Uit deze sporen is een grote hoeveelheid vondsten gekomen die er op lijkt te wijzen dat de sporen als dump zijn gebruikt. Vorm van de sporen doet vermoeden dat dit afval (meest militair, waarschijnlijk uit de Tweede Wereldoorlog) in nog openliggende mangaten is gedumpt.

De overige sporen betreffen sporen waarvan de aard onduidelijk is, meest kuilen van onregelmatige grootte die voor verschillende doeleinden kunnen zijn gebruikt of zijn gegraven. Uit enkele van dergelijke sporen zijn vondsten van militaire aard geborgen.

Proefsleuven

In proefsleuf 6, 7 en 8 zijn in totaal tien sporen aangetroffen, naast een aantal ontginningsgreppels en boorgaten (S999). Deze mechanische boorgaten zijn verspreid over het hele kazerneterrein aangetroffen. Opmerkelijk genoeg werd in een van die gaten in het noordelijk deel van put 8 een rookgranaat aangetroffen, daar gedumpt bij een oefening of deel uitmakend van een waarschuwingssysteem (mondelinge mededeling Johan ten Hoven, T&A).

Vier van de sporen konden geïnterpreteerd worden als mangat of schuttersput (spoor 24, 26, 29 en 31). Deze sporen hebben een typische vorm: langwerpig met een lichte kromming ('banaanvormig'). Deze sporen zijn met de convexe zijde (de 'buitenzijde') op het zuidwesten gericht, in feite richting het daar in het landschap liggende droogdal. Spoor 24, 26 en 31 liggen op gelijke hoogte aan de zuidelijke kopse zijde van de drie putten, daarmee parallel aan het daar liggende pad (zuidzijde deelgebied F). Spoor 29 ligt in het noordelijk deel van put 7. Een en ander welkt de indruk dat hier een serie mangaten heeft gelegen, zoals al eerder op basis van luchtfoto's werd verondersteld (Flokstra e.a., 2012).

Aard spoor	Aantal
Kuil	5
Mangat	4
Onduidelijk	1
Totaal	10

Tabel 2. In de prpefsleuven aangetroffen sporen.

Schuilkelder

De veronderstelde schuilkelder in deelgebied F is vermoedelijk geen schuilkelder maar een (installatietechnisch?) bijgebouw van de legeringsgebouwen (er is geen spoornummer uitgedeeld voor deze structuur). Er komt een grote asbest rioolpijp in uit van ogenschijnlijk hetzelfde type als in de gebouwen zelf is gebruikt. Vanwege de aanwezigheid van dit asbest is de kelder niet ten volle onderzocht / zijn de werkzaamheden gestaakt.

Tijdens de technische uitwerking zijn de sporen in voldoende mate onderzocht. Er is geen extra tijd noodzakelijk om de sporen verder uit te werken.

3.2 Evaluatie en selectie vondsten

3.2.1 Beoordeling vondsten

In totaal zijn 32 vondstnummers uitgedeeld in 4 verschillende materiaalcategorieën (vondstnummer 1 t/m 38, waarbij nummers 15-20, 26, 31 niet zijn uitgedeeld). Vondstnummer 35 t/m 38 zijn door de uitvoerder gemelde en verzamelde vondsten zonder duidelijke vondstlocatie; er is alleen duidelijk van welk kazerneterrein ze afkomstig zijn. De overige vondsten (N=343) zijn afkomstig uit zowel open als gesloten context. Alle vondsten zijn te dateren in de Nieuwe tijd, meest Tweede Wereldoorlog of de nasleep daarvan.

Tijdens het veldwerk is in overeenstemming met de gemeente selectief verzameld. Hierbij vormde tabel 1 van KNA-specificatie PS06 de richtlijn. De reden voor selectie in het veld was dat door de aard van het kazerneterrein en de aanleiding van het onderzoek (munitieaanering), vooraf verwacht werd dat een groot aantal metalen en andere vondsten zou worden gedaan waarvan de herkomst en waarde twijfelachtig is, ofwel de gaafheid zeer minimaal, ofwel die chemisch gevaarlijk zijn. Ook werden uiteraard veel voorwerpen verwacht die onder de Wet Wapens en munitie vallen; deze zouden sowieso niet verzameld worden. Op basis van de selectie in het veld zijn de volgende categorieën niet verzameld:

- Grote hoeveelheden gave of gebroken identieke, merkloze flessen en/of keramiek (aardewerk: tabel 1, KNA-specificatie PS06, glas: in aanvulling hierop);
- Divers blikmateriaal (conserven) in zeer slechte staat, net als bijvoorbeeld aluminium scheerdozen en messtins uit de Tweede Wereldoorlog in zeer slechte staat;
- Bouwmaterialen (tabel 1, KNA-specificatie PS06);
- Batterijen en accu's uit de Tweede Wereldoorlog (chemisch giftig);
- Verbrand papier (niet te verzamelen of te conserveren: valt direct uit elkaar);
- Vondsten met nog explosieve of ontbrandbare stoffen en/of scherpe slaghoedjes (Wet Wapens & Munitie)

Tenslotte moet opgemerkt worden dat de verzamelde een archeologische relevantie kunnen hebben, en dat daarmee de lijst van T&A feitelijk onderdeel zou moeten vormen van de archeologische vondstenlijst. Deze lijst is echter nog niet door T&A overgedragen aan RAAP en de vondsten staan nog niet op de lijsten in tabel 3 en 4. De munitieartikelen konden uiteraard niet archeologisch verzameld worden in verband met de veiligheid en zijn door de EOD vernietigd. In een enkel geval zijn ongevaarlijke, archeologisch waardevolle vondsten door de EOD of T&A vrijgegeven voor deponering (vondstnummer 23: een propagandaraket).

Selectie voor deponering

Zoals RAAP eerder heeft aangegeven is het maken van een zinnige selectie van vondstmateriaal uit de Tweede Wereldoorlog een uitdaging (Archeologie van de Tweede Wereldoorlog: Kok & Vos, 2013). Hier spelen diverse argumenten door elkaar heen: financiële, technische, wetenschappelijke, museale, emotionele e.d. Voor het vaststellen van een wetenschappelijke betekenis mist vooralsnog een goed kader. Een nationale onderzoeksagenda bestaat bijvoorbeeld nog niet. Tabel 2 van KNA-specificatie geeft aan dat ‘representatieve samples’ mogelijk is in bepaalde gevallen bij bepaalde materiaalcategorieën. Wat het metaal betreft, voor WOII de belangrijkste en meest problematische materiaalgroep, is dit deels het geval. Letterlijk stelt de specificatie dat “wanneer er twijfel is over aard/wetenschappelijke betekenis van de vondsten, dan dienen deze altijd meegenomen te worden en door een specialist onderzocht te worden. Op basis van zijn/haar advies kan het materiaal behouden worden (i.e. deponeren) of voordragen voor deselectie tijdens de evaluatie.”

Bijna al het metaal dat is aangetroffen tijdens de munitieaanerving heeft een betekenis voor de militaire historie van Ede. Een aanzienlijk deel van de vondsten heeft een zekere lokale of zelfs nationale betekenis. Het (theoretische) idee over de eventuele betekenis van dit materiaal staat op gespannen voet met de praktijk: er is tijdens de OCE-werkzaamheden meer dan 5 kuub aan metaal afgevoerd, dat maakt duidelijk dat selectie in het veld een lastige zaak is, zeker met het oog op het redelijkheid en billijkheidsprincipe. Als voorbeeld mag de rupsband van (vermoedelijk) een Britse *universal carrier* worden genoemd. Dergelijke rupsbanden mogen zeldzaam genoemd worden; het betreft echter een object van 200 kg roestend ijzer. Selectie op basis van in de KNA genoemde criteria leidt tot bijzonder hoge (conservering)kosten die onderzoek feitelijk bij voorbaat onmogelijk maken. Vandaar dat in samenspraak met de gemeente gezocht is naar aanvullende criteria voor selectie in het veld, maar ook hieronder toegelicht wordt hoe aanvullende op tabel 2 een selectie van te deponeren en te conserveren vondstmateriaal kan worden gemaakt.

Voorstel voor (de)selectie:

Vondsten met een wetenschappelijke informatiewaarde worden in principe niet gedeselecteerd, zoals bijvoorbeeld vondsten die te linken zijn aan specifieke eenheden of personen of (messing) patroonhulzen. Voor de overige vondsten geldt dat wanneer ze zeldzaam zijn (bijvoorbeeld de rupsband), er een hogere museale waarde aan kan worden toegekend. Dit geldt ook voor ‘aansprekende’ vondsten, oftewel vondsten met een emotionele of symbolische betekenis. Tenslotte stellen wij voor enorm grote objecten slechts ten dele te bewaren, indien het voorwerp dat toelaat (voorbeeld: van de rupsband twee schakels bewaren).

In tabel 3 worden de als behoudenswaardig aangemerkte vondsten opgesomd. In tabel 4 worden de vondsten beschreven die voor deselectie in aanmerking komen.

Tabel 3 Deze vondsten en monsters worden na goedkeuring door opdrachtgever, tevens bevoegd gezag, overgedragen voor externe analyse (en eventueel waardering) en/of conservering.

Vondstnr.	Aantal	Materiaal	Beschrijving	argumentatie
1			Oefenhandgranaat Oudhollands type ei-handgranaat; witte verf, tekst, gewicht	museale waarde
2	5	KER	scherven P Regout, blauw en rood. Decornaam "Castillo"	wetenschappelijke informatiewaarde
3	7	MME, MFE	Stalen scherven Nederlandse eihandgranaat, mogelijk messing slagpijpje en een 6,5x53 oefenpatroon met houten punt	wetenschappelijke informatiewaarde
4	9	MXX	doppen handgranaten type Ei	wetenschappelijke informatiewaarde
5	1	MME	huls brits .303 stempel 'K5-43-VIII'	wetenschappelijke informatiewaarde
6	3	MFE	Rand Duitse Helm, zakmes, bodem van vermoedelijk 25 pponder SMOKE	Museale waarde / symbolische waarde
7	1	MME	Huls Duits 8x57, stempel 'P-S*-8-28'	wetenschappelijke informatiewaarde
8	3	papier	3 brokken papier met tekst	wetenschappelijke informatiewaarde
8	8	kunststof	garantie 'zahnburste', en een Engels merk tandenborstel, 2 gasmaskerglaasjes Duits, 3 kammen/kamdelen	wetenschappelijke informatiewaarde
8	10	MXX	nivea blikje Duits 'NIVEA Hautpflege', 5 melkdoppen 'Hengelo, gesteriliseerd melk, notitie of fotoboekje metaal, regiments embleem 'Royal Sussex'; tube tandpasta Duits 'Pro...Zahnpast...'	Museale waarde: zeldzaam
8	1	OHT	schuifmaatje	Museale waarde
8	6	GLS	divers glaswerk parfumfles	Museale waarde
8	1	KER	deel asbak Duits, zie ook V13-5, zelfde type asbak, mogelijk ander deel zelfde exemplaar	Museale waarde
8	26	GLS	divers glaswerk parfumfles	Museale waarde
8	17	kunststof	divers, tandenborstels zeepdoos, gasmaskerglaasjes	Wetenschappelijke informatiewaarde / museale waarde

8	7	MXX	divers metaal, melkdoppen, clip mauser, tubes	wetenschappelijke informatiewaarde / museale waarde
9	3	kunststof	2 kammen, Duitse zeepdoos fragment	museale waarde
9	1	KER	keramische sigarettendoos? 'North state superfine ready rolled cigarettes'	museale waarde / wetenschappelijke informatiewaarde; specifieke eenheid?
9	2	MXX	deel horloge en blikje 'REGINA liqorish ...tablets'	museale waarde
10	2	MME, MFE	2 hulzen 8x57, een staalhuls en een messing huls 'P154-S*-4-35'	wetenschappelijke informatiewaarde
10	2	papier	stukjes krant	wetenschappelijke informatiewaarde
11	5	MXX	mauser clip, 2 melkdoppen, nivea blikje Duits, gordijnrailhouder	museale waarde
13	1	kunststof	filmnegatief kleinbeeld	Emotionele / symbolische waarde
13	1	KER	asbak 'Firma ganzeboom Zwolle. Valencia vraagt Ganzeboom's'	Museale waarde
13	5	kunststof	gasmaskerglasjes, een met opdruk	wetenschappelijke informatiewaarde
13	10	KER	diverse tafelkeramiek en zoutvaatje vorm van een papegaai. Merkjes 'Feld Rhon Porzellan', 'Petrus Regout', 'made in England'. Asbak 'Blanche ...rettes' en scherf asbak 'Friedr. Kro.. Glas Porzel... emailg...'	Museale waarde
13	4	KER	Bierpul Vereinigde Puyrische ...ofswirte	Museale waarde
13	12	GLS	diverse parfumflessen, zoutvaatje	Museale waarde
13	3	GLS, Mal, OHT	lijmpotjes, met deel etiket 'Pelikano', 'Sedind?'	Museale waarde
13	3	GLS, MAL	divers fles consumptie. Kogelfles 'Deventer' schnapsflesje binnenzakmodel met aluminium bekertje, flesje 'Bommerlunder, Herm.G.Dethleffsen. Flensburg'	Museale waarde
13	13	Bakeliet	diverse kunststof voorwerpen. 3 tandeborstels (1 Duitse) vulpen 'Colleg durchsicht', zonnebril, 1 kammetje gebroken	Museale waarde

13	15	Mcu, Mfe, Mag,Mfe	Lepels, een verzilverde van een exclusief ogend type, een Brits militaire productie, scheermeshouder, vork, Duitse legerknoop,gesp, onbekend plaatje, 2 alu doosjes uit verzorgingskit met scheermesjes en knopen, 2 gordijnrailhouders, 2 MAL bierdoppen, deel van een horloge	Museale waarde
13	5	Mme, Mfe	dop steelhandgranaat; mauser 8x57 oefenpatroon; huls 8x57 stempel 'S*,39,36, P???; Huls 65x53 Nederlands '37,37,0,99' ; en 1 staalhuls 5x57	wetenschappelijke informatiewaarde
13	1	ODL	munitietas vermoedelijk Duits	wetenschappelijke informatiewaarde
13	1	GLS	spiegeltje met portret en 'vlag' in kleuren blauw wit rood	wetenschappelijke informatiewaarde
13	1	MXX	penvuurrevolver in holster	wetenschappelijke informatiewaarde
13	3	papier	3 brokken papier	wetenschappelijke informatiewaarde
13	5	wol	SS-epauletten	wetenschappelijke informatiewaarde: zeldzaam
14	ong 25	MXX, kunststof, gls, ker	Toevalsvondsten beekman uit bomkrater: zilveren armband met tekst F.L. ; asbak keramiek olielampje souvenir; canadese bierfles, mok Kriegsmarine; 2 brilcreampotten; fles gezichtsreiniger; kopje NAAFI 1945 TAMS England; souvenir keramiek vaasje met molentje Delftsblauw; vork; buisje wapenolie Brits; 3 tandenborstels; aansteker; horloge (deel)	Zeldzaam, museale waarde
21	1	Mme	huls 6,5x53 stempel "10-P"	wetenschappelijke informatiewaarde
22	1	Mme	huls .303 "RG-43-?" onklaar gemaakt	wetenschappelijke informatiewaarde
23	1	MFE	propagandaraket 7,3 cm, Duitse raket (inert) om propagandapamfletten over het front uit te strooien.	wetenschappelijke informatiewaarde
24	3	MFE	resten van een AN-M103 ontstekingsbuis voor een 260lbs fragmentatiebom	Symbolische waarde: het bombardement van Ede
25	3	MFE	diverse stalen vondsten uit gebied F, gevonden bij aanleg vlakken. Stalen wig, 2 klosjes, mogelijk struikeldraad	museale waarde
27	1	Mfe	fragment van rookgranaat in boorgat, spoor 999	museale waarde
28	3	MFE, MCU	clip voor 5 mauser patronen, 2 staalhuls patronen 8x57	Wetenschappelijke informatiewaarde

30	4	MFE	tracks van een rupsvoertuig, waarschijnlijk een Brits/Canadese Universal Carrier	Museale waarde: zeldzaam (deels conserveren)
32	4	Mfe	huls 8x57 "Z-37-VIII-19", huls .50 "DM 43", ijzeren scherf 260 lbs fragmentatieband,	Wetenschappelijke potentie, museale waarde
33	1	Mfe	magazijn 9mm	Wetenschappelijke potentie, museale waarde
34	30	KER, GLS, MFE	in de buurt van put 13, gps geen bereik, divers materiaal uit een schuttersput, Canadees, porselein met gouden randje "puls", glaasjes, marmite potje "Bovril Limited 361, 4 Oz"	museale waarde
35 TV1			Stevinkazerne Toevalsvondsten: Engelse bajonetten, Duitse tentharing, gasmasker, ,gasmaskerspanners, etensblik, , 9mm magazijn, 8x57 patroonband, fles uit Dresden	museale waarde
36 TV2			Beeckmankazerne Toevalsvondsten. Sherman track, 25 ponders huls,	museale waarde
38 TV4			Stevinkazerne gebied E toevalsvondsten: panzerfaust, .303 hulzen, Mauser Karabijn.	museale waarde

Tabel 4. Uitgeselecteerde vondsten

Onderstaande vondsten zullen na documentatie worden verwijderd en niet gedeponeerd.

Vondstnr.	Aantal	Materiaal	Beschrijving	argumentatie
3	1	KER	Scherf Société Ceramique	Geen informatiewaarde of museale waarde

4			diverse gedumpte materialen, herkomst onduidelijk: tool van een tang en pin, geïsoleerd elektradraad, leren riempjes, elektronica met kwast,	Geen informatiewaarde of museale waarde
6			toevalsvondsten PMK terrein.	Geen informatiewaarde of museale waarde
8	9	KER	Geneverkruik 'F. 0,35L'	Geen informatiewaarde of museale waarde
8	12	MFE	diverse blikken	Geen informatiewaarde of museale waarde
8	7	KER	divers wit keramiek scherven, p.regout en Société ceramique	Geen informatiewaarde of museale waarde
8	5	ODL,OD B	bot leer	Geen informatiewaarde of museale waarde
8	1	papier	verpakking	Geen informatiewaarde of museale waarde
10	2	MXX	wijzerplaat horloge; melkdop gesteriliseerde melk	Geen informatiewaarde of museale waarde
11	4	GLS	diverse flessen, inktpot geen etiketten	Geen informatiewaarde of museale waarde
12	6	MXX	diverse metalen voorwerpen, theelepels, ornament, kapstokhaak, wybert blikje, tafelmessen(fragment), dopje	Geen informatiewaarde of museale waarde
13	7	GLS	divers glaswerk zonder merkjes of etiketten	Geen informatiewaarde of museale waarde
13	1	GLS, vloeistof	medicijnfles met inhoud, dubbel etiket 'Amm' en 'jodium'	Chemisch afval
13	1	OHT	houten pijpenkop	Geen informatiewaarde of museale waarde
13	1	GLS	flesje onbekende olieachtige inhoud. Stink	Chemisch afval
29	1	MFE	5 cm mortiergranaat Duits	munitie
32		MFE	punt onbekend voorwerp	Geen informatiewaarde of museale waarde
35 TV1			geweergrendel, bajonetschedes	Geen informatiewaarde of museale waarde
36 TV2			spijkerbajonet Brits, deel gasmaskerbus Duits, vreemd ding, keramiek	Geen informatiewaarde of museale waarde



37 TV3			Stevinkazerne batterij koude oorlog, diverse delen	Geen informatie	waarde of museale waarde
			steelhandgranaat, NL huls 6,5x53, zonnebril contemporain, staalhulzen Duits, kop 2 inch smoke mortier		
38 TV4			Stevinkazerne gebied E toevalsvondsten: twee helmen Duits, handgranaatfragmenten,	Geen informatie	waarde of museale waarde

5 Mogelijkheden voor uitwerking met betrekking tot de onderzoeksvragen

In het PvE zijn de volgende vragen gesteld ten aanzien van militaire relictten (de enige aangetroffen archeologische resten):

Militaire relictten

1. Kunnen resten worden toegeschreven aan (de aanleg, het gebruik, de sloop van) gebouwen of grotere structuren, zoals schuttersputjes, kazematten, bunkers, loopgraven en stellingen?
2. Bij het aantreffen van daadwerkelijke resten van stellingen/eenmansgaten, maar ook de 'schuilkelder':
 - a. Wat zijn de vorm en afmetingen van deze structuren en wat is de constructiewijze?
 - b. Wanneer, door wie en met welk doel zijn deze structuren aangelegd, (her)gebruikt en verlaten/gesloopt?
3. Zijn vondsten te koppelen aan specifieke personen, eenheden, landen en/of gevechtshandelingen?
4. Levert het archeologische onderzoek aanvullende informatie op met betrekking tot hetgeen bekend is uit historische bronnen? Zo ja, welke aanvullende informatie is dat dan?

Bij het veldonderzoek zijn naast een hele hoop vondsten (vooral in twee dumps) een serie mangaten/schuttersputten aangetroffen. Op basis van de analyse van deze artefacten en velddata kunnen bovenstaande vragen beantwoord worden. Dit vereist een kleine bijstelling van de voor de uitwerking gereserveerde kosten, met name ten aanzien van vraag 3 en 4.

6 Bijstelling uitwerkingsplan en bijgestelde kostenraming

-Is op basis van de evaluatie een bijstelling van het uitwerkingsplan vereist? **Ja**

Bijkomende kosten Uitwerking en rapportage:

Uitwerking	8 uur specialist WOII Opstellen deelrapportage	€ 688,-
Rapportage	8 uur senior projectleider Rapportage	€ 792,-

Totaal extra kosten uitwerking

Totaal excl. BTW	€ 1.480,-
BTW (21 %)	€ 311,-
Totaal incl BTW	€ 1.791,-

-Is op basis van de evaluatie een bijstelling van de kostenraming vereist? **Ja** (i.v.m. conservering)

Conserveringskosten:

Papier en textiel	pm
Metaal	pm